

SIGNALEN & WENSEN

van

PEUTER-/KINDEROPVANG

BASISCHOLEN EN VOORTGEZET ONDERWIJS

OVER ZORGONDERSTEUNING

*Een inventariserend onderzoek door leden van het WMO-Platform
in de peuter-/kinderopvang en scholen over preventie, zorg en wensen
in de gemeente Súdwest-Fryslân.*

INHOUDSOPGAVE

1	Voorwoord	2
2	Informatie van peuter-/kinderopvang	3
3	Informatie van basisscholen	3
4	Informatie voortgezet onderwijs	6
5	Conclusie	7
6	Advisering	7
	Bijlage I Verzoek voor interview	8
	Bijlage II Afkortingen	
	Samenwerkingsverbanden scholen	9

1. VOORWOORD

Inleiding

De werkgroep Jeugd van het WMO¹-Platform Súdwest-Fryslân heeft in de periode maart – juli 2016 interviews gehouden bij peuter- en kinderopvang en scholen, met als doel om signalen over zorgondersteuning te inventariseren.

Na analyse van de verkregen informatie kan het WMO-Platform het gemeentebestuur adviseren en peuter-/kinderopvang/scholen en gebiedsteams (GT's) informatie verstrekken en kennis van goede voorbeelden laten delen.

Aanleiding

De werkgroep Jeugd, bestaat uit leden van vijf lokale raden die gekoppeld zijn aan vijf gebiedsteams (GT's) van de Gemeente Súdwest-Fryslân, en heeft als doel de 'oren en ogen' te zijn van de inwoners en richt zich daarbij op drie kerntaken: signalering, preventie en inventariseren van innovatieve ideeën.

Om te kunnen functioneren als 'ogen en oren' is gekozen om informatie te verzamelen bij 'vindplaatsen', daar waar kinderen/jongeren en ouders zijn: peuter-/kinderopvang en scholen.

Werkwijze

Aan respectievelijk de pedagogisch medewerker/directeur, interne begeleiders (IB-ers) is een brief verstuurd met het verzoek om mee te werken (bijlage I) aan dit inventariserend onderzoek naar signalen en tips over zorgondersteuning. Er worden enkele vragen gesteld over preventie activiteiten, over ervaringen met zorgondersteuning en naar wensen voor ondersteuning.

De lokale raad Sneek (Gebiedsteam Zuid en Noord Sneek) heeft de keuze gemaakt om aan 24 basisscholen de aanbiedingsbrief en vragenlijst te zenden met het verzoek de vragen te beantwoorden en via de mail te retourneren.

De andere lokale raden hebben contact opgenomen met peuter-/kinderopvang en scholen, met het verzoek voor een interview. Met de geïnterviewden is afgesproken dat de gegevens geanonimiseerd per opvang/onderwijsvorm wordt gebundeld en aangeboden aan de 'vindplaatsen', de Gemeente en de Gebiedsteams.

Er zijn zeven gesprekken gevoerd met totaal 27 geïnterviewden en twee scholen hebben schriftelijke geantwoord. Van elke gesprek is een verslag gemaakt. Alle informatie is gebundeld en geanalyseerd. Op grond hiervan zijn adviezen geformuleerd voor het Gemeentebestuur.

In dit rapport wordt de informatie zo gepresenteerd dat het voor zowel peuter-/kinderopvang en scholen en voor de professionals van de Gebiedsteams informatie bevat die interessant is om te lezen en de mogelijkheid biedt om gebruik te maken van elkaars ervaringen.

---

¹ Een lijst van afkortingen staat in bijlage II

2. INFORMATIE VAN PEUTER-/KINDEROPVANG

We spraken met een pedagogisch medewerker van een peuterspeelplaats (onderdeel van een centrum welke ook kinder- en buitenschoolse opvang biedt.) en met een directeur van een Kinderopvang (dag- nacht-, buitenschoolse- en gastouderopvang van kinderen van 0 tot 13 jaar).

Preventieactiviteiten

Personeel krijgt o.a. trainingen om adequaat te kunnen signaleren.

In de kinderopvang wordt veel aandacht besteed aan spraak- en taalontwikkeling. Logopedie is daarbij van groot belang. De ontwikkelingen worden geregistreerd in een overdrachtsformulier naar de basisschool (na overleg met ouders).

Ook wordt er ingespeeld op hedendaagse thema's als – omgaan met drukke jongens, minder suiker en meer groente eten en 'vechtscheidingen'. Bij de ene opvang worden afspraken vooraf met ouders schriftelijk vastgelegd. Bij de ander vinden gesprekken plaats met ouders om te voorkomen dat kinderen in het gevecht worden betrokken.

Zorgondersteuning

Bij zorgen over een kind wordt in eerste instantie gekeken of interne ondersteuning (leidinggevende, teamcoach) kan bijdragen aan een oplossing. Er wordt altijd met ouders gesproken voordat contact wordt gezocht met VTO (vroeghulp), de huisarts, de kindercoach, (ortho)pedagoog. Ook het GT kan dan in beeld komen, maar de andere route is sneller. Als er een koppeling is met de basisschool, dan is er wel een kortere lijn met het GT. Bij 'grotere' zorgen wordt contact opgenomen met 'Veilig thuis'.

Wensen

Toegankelijkheid voor alle kinderen voor peuteropvang, er zouden geen financiële belemmeringen moeten zijn.

Ten aanzien van het overdrachtsformulier bestaat de indruk dat de juffen/meesters het soms niet lezen, en dat is jammer.

Daarnaast bestaat de wens om snel te kunnen reageren op signalen vanuit de kinderopvang. Wellicht zouden medewerkers van het GT zich er meer bewust van moeten zijn dat kinderopvang niet alleen maar is om op kinderen te passen. Signalen moeten meer op waarde worden geschat. Het kunnen inschakelen van deskundigen, zoals basisscholen school maatschappelijk werkers (SMW-ers) kunnen vragen, zou mooi zijn.

3. INFORMATIE VAN BASISSCHOLEN

Er is informatie verkregen van 22 interne begeleider en 2 directeuren over 26 basisscholen (22 CHR, 3 OBS en 1 R.K.).

Preventieactiviteiten

Op alle basisscholen is veel aandacht voor het maken van een goede start.

Zo wordt bijvoorbeeld een peuterspeelplaats bezocht door de toekomstige leerkracht waardoor vroegtijdig kennis wordt gemaakt met de nieuwe leerling.

Sommige scholen beginnen elk schooljaar met 'gouden weken'; groepsactiviteiten om elkaar beter te leren kennen en per klas worden er regels opgesteld.

Ook vindt bij één school elk jaar 'omkeergesprekken' plaats met ouders; ouders vertellen hoe het kind is en hoe ouders en kind met elkaar omgaan. Geregeld vinden er huisbezoeken plaats en zijn er oudergesprekken.

Bij elke school wordt gewerkt aan de sociaal emotionele ontwikkeling/sociaal welbevinden van het kind. Bij de ene gaat het om het programma Leefstijl (ontwikkelen tot een sociaal, vaardig, betrokken en zelfstandig iemand), er zijn twee KIVA scholen (versterken sociale veiligheid en pesten voorkomen) en drie kanjer scholen (vergroten sociale vaardigheden).

Verder wordt nog genoemd het hebben van een Pestprotocol, Talent ontwikkeling en Gezonde voeding.

Via het expertisecentrum kan gebruik worden gemaakt van een SOVA, Rots en Water, Faalangstraining.

Eén school geeft aan twee keer per jaar ZIEN (over sociale vaardigheden en welbevinden) in te vullen (vanaf groep 5 vult kind zelf de lijst in). Tegelijk met het consultatiegesprek met schoolarts en verpleegkundige in groep 2 en 7 geeft dat een is goed zicht op de kinderen.

Bij een andere school staat de leerkracht bij de deur van het klaslokaal; elk kind krijgt als welkom een hand en wordt aangekeken (persoonlijke aandacht en erkenning geven; ik zie je).

Zorgondersteuning

In het algemeen geldt dat bij problemen de IB-er wordt ingeschakeld. In overleg met de groepsleerkracht en soms de directeur wordt geprobeerd zo snel mogelijk helder te krijgen wat er aan de hand is en wordt er gehandeld.

Het eerste aanspreekpunt is dan of de SMW-er en/of de Verpleegkundige van de GGD. Het voordeel van de laatste is dat zij vaak de gezinssituatie over een langere periode kent. De SMW-er wordt met name ingeschakeld voor gezinsgesprekken (opvoedingsproblemen). Op alle scholen is structureel overleg (meestal 2x per jaar) tussen IB-er, SMW-er en Verpleegkundige. Over de samenwerking is men (zeer) tevreden. Incidenteel zijn er soms overleggen met leerplichtambtenaar, wijkagent. Voor ongeveer de helft van de geïnterviewden is het duidelijk dat de SMW-er deelnemer is van het Gebiedsteam. Als de SMW-er als gebiedsteam medewerker de regie voert oftewel aanspreekpunt is, dan werkt dat goed voor ouders en de school. De verantwoordelijkheid kan niet meer worden verschoven.

In het kader van passend onderwijs zijn alle scholen aangesloten bij een 'samenwerkingsverband'². Scholen maken gebruik van het zogenaamde intern bureau, expertise team, zorgteam koepelorganisatie. Hierin zitten o.a. psychologen, orthopedagogen, logopedie. 'Intern' kan er veel hulp worden geboden. Via dit team zijn de lijnen kort naar diverse instanties. Voor zwaardere zorg is soms extra geld beschikbaar (bijv. creatieve therapie). Ook de huisarts/schoolarts is een schakel bij het doorverwijzen

---

² In bijlage II staan deze 'samenwerkingsverbanden'.

Andere belangrijke signalen die door geïnterviewden worden genoemd zijn:

- Aan hulp zijn soms kosten verbonden. Soms zijn er speciale potjes voor, maar vaak ook niet. Hierdoor is er onderscheid in ouders die de onderzoekskosten wel/niet kunnen betalen. Genoemd wordt onderzoek naar hoogbegaafdheid, dyslexie, ADHD.
- Wekelijks is er contact met iemand van het GT, waarbij gesproken wordt over emotionele problematiek binnen het gezin of individuele gedragproblemen. Ook echtscheidingsproblematiek en moeilijkheden van 'nieuwe' Nederlanders komt aanbod. De samenwerking is goed.
- Er is zorg dat er te weinig tijd is voor het GT om alle zorg vlot op te kunnen pakken.
- Een probleem is een lange wachtlijst bij Kinnik (Kind en Jeugd GGZ).
- Van hulp die is ingeschakeld via GT wordt school niet op de hoogte gehouden. Het is wenselijk om procedureel wel op de hoogte te blijven.
- Er wordt te lang 'doorgemodderd' door het GT, experts worden te laat ingeschakeld.
- Bij het traject Veilig Thuis in Leeuwarden zijn er problemen rondom het vervoer van een kind.

Wensen

Geïnterviewden hebben de volgende wensen:

- De Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) zou vanuit de opvang moeten doorlopen tot en met groep twee van de basisschool. Daar is geen geld voor en dat is jammer. Niet bij alle peuteropvang wordt gebruik gemaakt van VVE en dat is jammer. In een vroeg stadium krijg je veel informatie. De kinderopvang medewerker mogelijkheden bieden om dit te doen.
- Meer aandacht voor de overdracht van peuters naar het basisonderwijs. Een warme overdracht is face to face.
- Voor extra onderzoeken en begeleiding van zorgkinderen waaraan kosten zijn verboden zouden middelen beschikbaar moeten worden gesteld zodat alle kinderen dezelfde mogelijkheden zouden kunnen krijgen.
- Meer mogelijkheden voor logopedie. Meerdere keren wordt het gemis ervaren van de screening in groep I en het incidenteel kunnen gebruik maken van een logopedist.
- Het vergt veel van een leerkracht om én op onderwijsgebied én op sociaal gebied alle leerlingen zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen. Als voorbeeld worden de muzieklessen genoemd. Die zijn eerst weg bezuinigd en nu is er weer een potje. Voor de gymles (1 uur per week) moet men met de bus (half uur heen en halfuur terug). De bus wil wel meer rijden en er is ook geld voor, maar het kost teveel reistijd. In de zomer kan men ook buiten iets aan beweging doen.
- Graag één maatschappelijk werker vanuit het GT in plaats van de drie waarmee in een kort tijdsbestek mee is gewerkt.
- Het GT zou een belangrijker rol krijgen bij het Passend Onderwijs. Het GT zou meer uren moeten krijgen om de coördinatie rond sociaal-emotionele en gezinsproblematiek goed te kunnen doen.
- De schoolmaatschappelijk werker meer bij school betrekken.

- Voorlichting door het GT hoe lijnen en procedures lopen en een overzicht van programma's/trainingen die worden aangeboden.
- Een verwijzindex en een sociale kaart
- Graag zou men willen dat er gewerkt wordt met 1gezin1plan. Regelmatig zijn er veel instanties bij een gezin betrokken zonder dat men het van elkaar weet.
- Regelmatig is er vraag naar groepstrainingen (SOVA, Weerbaarheids trainingen). Juist omdat er verschillende aanbieders zijn komt dat niet van de grond. Het duurt te lang voor de groep vol zit.
- Er is onvoldoende expertise op het gebied van instroom buitenlandse kinderen. Geld voor passend onderwijs mag voor deze groep niet worden gebruikt.
- Er zijn 'hap-snap-preventie' projecten zoals leskisten over roken, drugs en incidenteel komt de politie langst, doordat het niet structureel is heeft het weinig effect.

4. INFORMATIE VOORGEZET ONDERWIJS

Er werd gesproken met een zorgcoördinator van een scholengemeenschap voor VMBO, HAVO en VWO.

Preventie activiteiten

Brugklassers beginnen met een team buildingactiviteit.

Ook is er 'gezonde schoolkantine', Rots- en watertraining, Verliesgroep, KIES training.

Er zijn theatergroepen die thema's bespreekbaar maken zoals pesten, weerbaarheid en genotsmiddelen.

Er zijn onderzoeken en gesprekken met een Jeugdverpleegkundige op school.

Daarnaast wordt er snel gehandeld bij schoolverzuim. De samenwerking met Leerplicht Ambtenaar, School en Jeugd Gezondheids Zorg werkt prima om leerlingen weer zo snel als mogelijk naar school te krijgen. Ouders worden ook snel uitgenodigd om voor een gesprek op school te komen. Wekelijks zijn er leerling besprekingen.

Zorgverlening

De school had al contacten met een SMW-er, die nu ook in het GT zitting heeft. Bij andere problematiek zijn ook andere GT medewerkers op school geweest.

Soms werkt het vertragend. De meerwaarde van het GT is niet altijd duidelijk. Ouders vinden het soms een hele stap. Het voelt als een dure, ingewikkelde constructie met veel overleg. "De medewerkers zijn prima, de systematiek erachter rammelt".

Soms is het een hele zoektocht om specialistische hulp te vinden. Voorheen was de zorg vrij toegankelijk, nu duurt het langer en gaat het over meer schijven.

Wensen

Liever voldoende zorg op de basis in school, met eventueel mogelijkheden om overleg te hebben met een orthopedagoog. Kritisch kijken of het GT er wel bij moet.

Graag meer informatie over taken en mogelijkheden GT.

Liever meer snelheid van handelen.

Bij voldoende middelen op school is alleen bij complexe problematiek van buiten school hulpverlening nodig.

5 CONCLUSIES

- De interviewers zijn onder de indruk van alle preventieve activiteiten die op kinderopvang/kinderopvang en scholen plaats vinden. Met beperkte middelen wordt met veel inzet gewerkt aan een gezond leer- leefklimaat. Wij maken een diepe buiging voor pedagogisch medewerkers, leerkrachten, interne begeleiders/zorgcoördinator en directeuren voor hun zorg voor kinderen en ouders.
- Soms wordt er hulp geboden aan het gezin zonder dat de school daarvan op de hoogte is, waardoor er langs elkaar heen wordt gesproken en het langer duurt voor de juiste hulp wordt ingeschakeld.
- De logopedist wordt gemist, met als gevolg dat kinderen niet op tijd de juiste zorg krijgen.
- Dat de SMW-er onderdeel is van het GT is niet algemeen bekend. Hierdoor is men niet goed op de hoogte van het zorgsysteem, of weet men niet bij wie men moet zijn.
- Een warme overdracht tussen peuter- kinderopvang en basisschool wordt gemist. Hierdoor wordt 'opnieuw het wiel uitgevonden'.
- Preventieve training (sociale vaardigheden – weerbaarheidstrainingen) worden op verscheidene plekken aangeboden door verschillende instellingen, waardoor het lang duurt voordat de groep vol is om te starten.

6. AANBEVELINGEN

Medewerkers van opvang/onderwijs instellingen zijn kritische meedenkers. Zij overvragen niet. Zij gaven ons veel informatie voor de volgende aanbevelingen:

- Voor de scholen is het 1plan1gezin belangrijk. Wie is het aanspreekpunt, wie is de verantwoordelijk voor de coördinatie, en wie weet wat er al in werkt.
- Een logopedist kan veel leed voorkomen. Laat de logopedist (weer) de screening doen voor groep 1 en op afroep beschikbaar zijn.
- De SMW-er is een belangrijke schakel met het GT. De SMW-er laat zich zien in de school, men leert elkaar kennen, hij/zij vertelt over de mogelijkheden van het GT, en faciliteert scholen door het bieden en vinden van de juiste hulp.
- Het verplicht invullen en bespreken van het overdrachtsformulier van medewerkers peuter-/kinderopvang voor leerkrachten basisschool is zinvol voor een goede start.
- Bij aanmelding voor een training is het belangrijk dat die snel, dicht bij huis, van start kan gaan. Verschillende aanbieders zouden de krachten moeten bundelen om dit tot stand te brengen.

Bijlage I

Voor interne begeleider

Sinds 1 januari 2015 hebben gemeenten, als gevolg van de nieuwe Wet Maatschappelijke ondersteuning (WMO), belangrijke taken op het gebied van zorg, welzijn, werk en jeugd toebedeeld gekregen. In de gemeente Súdwest-Fryslân vormen vijf Gebiedsteams (GT's) de toegangspoort tot alle zorg en ondersteuning van de inwoners. De medewerkers in deze gebiedsteams zijn het eerste aanspreekpunt. Zij kunnen gebruik maken van een adviespool van lichte maar ook specialistische ondersteuning. Daarnaast wordt er samengewerkt met wijkverpleegkundigen, huisartsen, jongeren- en ouderenwerkers, wijkagenten en andere professionals.

Parallel aan de vijf Gebiedsteams zijn er ook vijf Lokale WMO Raden die 'oren en ogen' in het gebied zijn en o.a. signalen inventariseren.

De veranderingen in de zorg zijn groot. Om te zorgen dat de ondersteuning zo goed mogelijk aansluit bij de zorgvragen van kinderen en ouders, is het belangrijk dat signalen en tips over ondersteuning worden doorgegeven aan de Gebiedsteams en de Gemeente; als leden van de Lokale WMO Raad zouden we graag, aan de hand van een aantal thema's, met u in gesprek gaan om te horen wat er goed loopt, wat minder goed en welke wensen u hebt.

De gegevens worden geanonimiseerd per onderwijsvorm gebundeld en worden aangeboden aan u, de Gemeente en de Gebiedsteams.

Hierbij ontvangt u de thema's die we graag met u willen bespreken. Het gesprek zal maximaal 1 uur duren. Het lijkt ons het meest geschikt om een mondelinge afspraak te maken. Graag ontvang ik bericht van u of u mee wilt doen.

Met vriendelijke groet,

Naam
Mailadres
tel

Thema's

DE PREVENTIE

- Wat doet de school aan preventieve activiteiten
- Ziet u hier effecten van?
- Welke preventie activiteit mist u?

DE ZORG

- Heeft de school al eens contact gehad met een gebiedsteam medewerker?
- Wat doet u als er zorgen (niet onderwijs gerelateerd) zijn over een kind/jongere en/of gezin? Kunt u voorbeelden noemen?
- Als een kind/jongere specialistische hulp nodig heeft, hoe realiseert u dat dan?

DE WENS

- De gemeente wil graag gebruik maken van ideeën, nieuwe aanpak, andere methodes voor ondersteuning. Waar zou u het geld aan willen besteden?

Bijlage II

AFKORTINGEN

WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
GT	Gebiedsteam
IB-er	Interne begeleider
VTO	Vroeghulp
SMW-er	School Maatschappelijk Werker
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie

SAMENWERKINGSVERBANDEN

16 Christelijke basisscholen hebben zich verenigd in de stichting Palladura. Ten aanzien van zorgleerlingen is er o.a. specialistische ondersteuning mogelijk op het gebied van sociaal emotionele ontwikkeling, hoogbegaafdheid, dyslexie, rouwverwerking.

Daarnaast bestaat de Stichting voor Christelijk Onderwijs De Greiden die 15 scholen telt. Men kan beroep doen op een interne begeleider.

Nije Gaast is een overkoepelend onderwijsbureau voor 10 Christelijke basisscholen in de Gemeente Fryske Marren en Súdwest-Fryslân.

Er zijn 29 Openbare basisscholen aangesloten bij Stichting Samenwerkingsverband primair onderwijs 'Gearhing'. Voor extra ondersteuning kan gebruikt gemaakt worden van het expertisecentrum met o.a. orthopedagogen, logopedisten, kindercoaches.

De 31 Rooms Katholieke basisscholen in Friesland maken deel uit van de Bisschop Möller Stichting. Voor extra ondersteuning kan men o.a. gebruik maken van een specialist voor gedrag, dyslexie, taal en rekenen